

לפני 25 שנה

גליון, השלום הזה, שראה את השבוע לפני 25 שנה בדיוק, כתבת ענק תחת הכותרת, "בחורה מציריך", שבה תיאור ראשי-המערכת, שלום כהן, את ההכנות לנסיעת כיתה צה"ל משאנז' אל-שיח'ה. כתבתו של העורך, "לגוף הזרם" סקרה את תפקידה של ישראל במדינות הסנים של צרפת, וידידתה היחידה של ישראל באותה עת. כתבה נוספת, שעסקה בנוסיעת כיתות צה"ל ממיני, נוללה, תחת הכותרת, "בגנבים בליחה" את סיפור הנסיעה עצמה.

מדור פורומי מיוחד, בעריכת ארי סלע, יהודה פרידס ושמי עזר צבה, ניסה לרכז את פתיחות ימי הנסיעה במעט פילסל הומוריסטי. שעקר הגליון: תחמושת פורים אופיינית.

פורים 1957 * אנשי בגין מפגינים נגד הוסיגה

מסיני * ד"ר בורג וייצרו של ראשי-הממשלה

"העולם הזה" 1013, תאריך: 13.3.1957

החשוד העיקרי השני, זאב אקשטיין (24), צבר יליד תל-אביב ובנו של בעל דפוס המסדר, נודע אף הוא בקרב חבריו כצעיר בלתי רגיל. בהיותו בן 16, בתקופת מלחמת-העצמאות, התנדב מרצונו לחיל-הים. שירת בו שמונה חודשים, והוצא מהצבא כשהתברר גילו האמיתי, במלאת לו 18. התייצב שוב לצבא.

מהצבא חזר אקשטיין לחיים האזרחיים והשלוים של בית-הדפוס השייך לאביו, ולהדרכת נוער בתנועת ישראל הצעירה, תנועת הנוער של הציונים הכלליים.

אולם גם אם ייתברר כי השניים שייכים למחתרת כלשהי — ברור שהם אינם בין מנהיגיה. ההיילים של אותה מחתרת אל-מונית נעצרים תמיד ואילו המנהיגים מצליחים להישאר סמויים ומוסתרים. מפליאה רק מידת הזהות בין האינטרסים של אותם מנהיגים סמויים, ובין אלה של מנהיגי מנגנון סמוי אחר במדינה, הממלא את הוראות המיסטר.

אנשים

ראשה-הממשלה ד"ר בן-גוריון בתחילתו עם ח"כ ציונים כלליים פרץ ברשמי, על שגילה מתניות מדינית יחסית בשעת השתתפותו בממשלה ואקטיביזם קיצוני כיום: "הוא היה תבוסני בקואליציה וגיבור נועז באופוזיציה."

שר-הדואר ד"ר יוסף בורג, על הנסיעה מסיני: "יש להעריך את ראש-הממשלה היודע לכבוש את ייצרו על אף הכיבושים שייצר."

ח"כ חרות אסתר רזיאל-נאור, על ההצעה להסיל עליה עונש כבד בשל הפרעותיה לנאמו של בן-גוריון בכנסת: "במקום תליית מן, מתכוננת מסא"י חשנה את תליית אסתר!"

ח"כ מסא"י יונה פסח, ערש חי צירור על הפרעותיהם של ח"כי חרות לנאמו של ראש-הממשלה דוד בן-גוריון בנודעת הכנסת: "אתם הרי רוצים שנור ציא אתכם מתכנסת. כדי שתוכלו להפגין בדרך זו את התנגדותכם העזה לנסיגה, ואתם בטוחים שאנו נבין כי אתם רוצים שנוציא אתכם ולכן לא נוציא אתכם — ובכן, אנהנו מזהירים אתכם שנוציא אתכם למרות שאתם רוצים שנוציא אתכם."

החלק המעניין ביותר בנאוסי-הנסיגה של ראש הממשלה ד"ר בן-גוריון בי-כנסת היו קריאות הביניים החירותיות, שבגוריון לא התעכב אף פעם להשיב עליהן. לקט דוגמות: "ח"כ חיים לנדאן צעק מיד עם פתיחת הנאום: 'חברי מסא"י! קומו לכבוד המנצח!' אחרי ש-בגוריון טען כי מיבצע סיני היה מיבצע ההסברה המוצלח ביותר בשקר לבעצם חופש השיט במיפרץ אילת. צעק ח"כ יוסף שופמן: 'זה היה כמו חרדל אחרי ארוחת-צהריים!' צעקה אחרת, של ח"כ אליעזר שושטק: 'מתי יוציא-לאור בול התפטרות הממשלה!' וכשאמר בן-גוריון כי 'אף רגע לא נפל עלי פחד הנאסק-צות' השיבה ח"כ אסתר-רזיאל נאור: 'כבר אז חשבת לסגת?' ואילו ח"כ חיים מגורי-כהן קרא: 'מכרתם את עצמכם תמורת אבקת-חלב!'

עצור, "רצח קסטנר" ביתו. אקשטיין הורשע לאחר מכן ברצח

רו, נחשד, שוחררו, נעצרו שוב. כמה מהם אף הובאו לפני שופט להארכת מעצ. בסוף השבוע נראו קציני המיטרה החוקרים בסרשה, כשהיון של שביעות רצון של שיפתותיהם: "תפסנו את ה-מתנקשים!" לחשו באונוי העיתונאים. "בידינו כל ההוכחות שההתנקשות בוצעה בידי אירגון מחתרת טירוריסטי."

הם לא היססו לגלות גם את זהות חי מחתרת "מלכות ישראל", אותה מחתרת שנתפסה ונשפטה אחרי פיצוץ הצירות הי טובייטית בתל-אביב, לפני ארבע שנים.

הזמירות על מחתרת לא היו חדשות לי תושבי ישראל. הן צפו ועלו כל פעם שהממשלה עמדה לחוקק חוקי חירום כדי שים. המגבילים את חופש האזרח. כי אם אומנם הייתה זו מחתרת טירוריסטית שי ביצה את ההתנקשות בקסטנר, הייתה זו ללא ספק מחתרת מזודה מאוד. כי הייתה זאת אותה מחתרת שאנשיה נעצרו אחרי ההתנקשות ברון מולקה ברנדוט, אותה מחתרת שאנשיה נהפדו ונכלאו אחרי פיצוץ השגרירות.

למרות שנשפטו ונכלאו לתקופות מספר שונות, לא למדו אנשיה-מחותרת לקח. ופן קצר אחרי שיחרורם, שוב התחילו — אם להאמין לדברי המיטרה — לעסוק בפעולות טירור, כהתנקשות בד"ר קסטנר. הייתה זאת מחתרת מזודה. מזרים לא פחות היו אנשיה. החשודים העיקריים מביניהם: יעקב חרותי וזאב אקשטיין (ראח: תמור נוח).

שני דברים, את דמותו של יעקב חרותי (30) קבעה ילדות מוסרעת. אביו, ער רה-הדין מרדכי חרותי, מי שהיה סגן נשיא בית-המישפט הצבאי העליון, התגרש מר אמו. בהיות יעקב בן שנתיים, ותתגוטר מאוחר יותר לצבא הבריטי והשאיר את הילד לגדול פרא. במילחמת-העצמאות היה יעקב, תניך הגימליה הרצילה, המאק כיתה חבלנים של הלח"י בירושלים, והוא נפצע בקרב. את לימודי המישפטים שלו החל באנגליה, סייגם בישראל, בתקופת שחרותו בכלא.

אחרי שיחרורו, התגרש חרותי מאשתו הראשונה, שילדה לו בן אחד. יעקב נשא לו אשה צעירה, אמריקאית, והוסמך לכהן כעורר-דין.

החשודים למרות שהנאמים (ח"כ חרותי שמשון יוניצ'סון ויעקב חרותי) זעקו, התלהבו וקוננו, נשאר הקהל אדיש. לא נשמעה אף קריאת בוז אחת. לא היו כל מחיאות-כפיים סוערות. אפילו כשבתום ההפגנה הורר ההימנון, נאלץ הנאום לשיר אותו לבד, כשהקהל עומד דום ושותק.

בשהתפור הקהל בשקט, ללא כל גסיון הפגנה לפני בניין הכנסת, עשו הצלמים עוד גסיון נואש לביים כמה התפרעויות, לשווא. ההמונים הסתלקו בשקט.

כולם מרוצים. "הכו עד שבגין יבוא וינאם — אז תראה מה זאת הפגנה, גיסו אנשי חרות להסביר את חוסר ההתלהבות של ההמונים בהפגנה הירושלמית."

כעבור יומיים נערכה הפגנת מתאח של תנועת החרות בתל-אביב, כשמנחה בגין, אשר תור בבוקר אותו יום לארץ, נואם אל רכבות מאוינים כביכר מוגרבי. הפעם לא נערך כל חשנה יריב ממול. ההמונים שמשו בסבלנות את נאמו הרגשני של בגין, חלקם חגים במחיאות כפיים. חבורת צעירים אירגנה קריאות קצובות: "בגין לשילטון! בגין לשילטון!" וליוות את שחגיג התנועה בהפגנת-מתאח מכיכר מנחם רבי עד לרחבת בית-הכנסת הגדול, לאחר מכן התפור הקהל בשקט לבתיו. באותו יום הושלמה הנסיגה.

שתי הפגנות טרק אלה סיפקו את כל הצדדים. מצד אחד היו הממשלה ומיפיל גות הקואליציה מרוצות שהפגנות הזעם של חרות לא הפכו לתגרות-דמים ולא הביאו לכל מרי המוני. ההמונים עצמם היו מרוצים מאחר שראו בהשתתפותם בהפגנות ביטוי להתנגדותם לנסיגה. יותר מכל היו מרוצים מנהיגי תנועת החרות: הם משכו קהל, ולא התחייבו לשום מעשה.

מחותרת

המנהיגים ושאר סמויים שבו עימים שרר אפול מוחלט סביב חקירות המיטרה, בפרשת ההתנקשות בד"ר ישראל רודולף קסטנר. צעירים נעצ-

העם

חוג שמחה? מיתגם יהודי עתיק אומר כי קדחת אינה מחלה ופורים אינו חג. אולם מאז קבע המדע סופית כי קדחת היא בכל זאת מחלה, והעם קבע כי פורים הוא בכל זאת חג — ודווקא אחד החגים השמחים והיפים של העם היהודי. כי זהו, למעשה, החג היחיד שאין הדת מטילה עליו כל הגרבלות החובה הדתית היחידה המוטלת על שומר המצוות ביום זה היא לאכול, לשר-תות, ולשכח את לבו. לקיום מיצוח זאת מוכן גם האסיקורס המושבע ביותר. השנה התכוון העם לחוג את חג הפורים, כשהמנים מבקשי נפשו שורצים בכל טינות-תבל. העם לא ידע אפילו מיהו בדיוק המן האמיתי. הדי היריות של אקר דחיה-פקקים של ילדי ישראל נבלעו בי-הדים עזים יותר — הדי יריות-רובים והתפוצצויות מוקשי הפידאיון. כל אחד ידע כי הסכנה לחיי ישראל בשארה תלויה מעל לראשה, כחרבו האגדתית של דמוקלס. אך העם עסק בכל זאת בהכנות-שיגור. שחרי אם אי-אפשר לשמוח למאורעות פורים תשי"ג, אפשר תהי עדיין לשוב 2400 שנה אחורה, ולשמות את שימחת אסתר המלכה. מחוץ לה הנסיעות אשכנז, היתה נסיגה ואת הפחות מויק. זו הנצחון של מערכת סיני נרשם אופי גם בחול, אך שושנת יעקם צאלה ושמתה מאוד ברחובות ישראל.

הפגנות

הקהל התפור בשקט

"היום יישפך כאן דם!" פסקו סוחרים מלומדי גסיון ברחוב המלך ג'ורג' בירור שלים. כשהם מהירים להגיף את רשתות הברול של חלונות-הארוח. משני צידי הרחוב עמדו ערוכים שני מחנות עוצמים, לקראת המילחמה שעמדה להתחולל. במעי לה החובה, עד לבניין הכנסת שבוצר פי-גדרות-תיל, בחמורים ספרדים ובמכונות מכבי-אש, עמד לרוחב הכביש שירות. שר רות של שוטרים נושאי אלות וחבושי קסי דות-סלדה, כחושם בצורה פול כל התי פרצות אפסרית.

כרחובות הצדדיים, בבניינים הציבוריים שבקרתה מקום. התכנסו אותה שעה מאות צעירים גברתנים שהוסעו חינם ממקומות העבודה שלהם ברחביה-ארץ כתגבורת לי חטיבת השוטרים, במקרה של מילחמה ואילו האויב התרוץ בכיכר לאום גדר-יפו. הוא היה מצוייד בדגלי לאום גדר-לים, עטופי שחורים, ובעשרות סיסמות קטנות שועקי: "המפקד חיים את עזה יסקיר מחר את ירושלים!" "אות סיני לי-חויילינו — אות-קלון לממשלה!" — "לא חווישטון יצאה הכניעה — אלא מירר-שלים!"

מפתיחות ריחפה באוויר. צלמיה-עיתור נות תפסו עמדות נוחות בקירבת שורת אשורים הראשונה שם היה צדין, לדעי תם, להתחולל הקרב הגדול. מאות סקר-נים ניצבו בסבלנות במשך שעות משני עברי המדיכרת, כדי להתבונן בפחות. אוי-לם שומי-דבר לא התרחש. הפגנת-הזעם של תנועת החרות נגד הנסיגה עברה בשקט מופתי, כאילו הייתה זו הפגנה להודת מחירי הצנוגית בשוק